

ונועלין את המרחצאות.

2/3

א. מאימתי מזכירין גבורות גשמים?
מיום טוב הראשון של החג.
אמר: 5/6
מיום טוב האחרון של החג.
אמר לו 5/6

א. עברו אלו ולא נענו –
בית דין גוזרין עליהם עוד שבע,
שהן של ש עשרה תעניות על הצבור;
הרי אלו יתרות על הראשונות,
שבאלו מתריעין ונועלין את החנויות.
בשני מטין עם חשכה,
ובחמישי מתרין מפני כבוד השבת.

הואיל ואין הגשמים אלא סימן קללה בחג,
למה מזכיר?
אמר לו 5/6

א. עברו אלו ולא נענו –
ממעטין במשא ומתן, בבנין ובבטיעה,
בארוסין ובנשואין,
ובשאילת שלום בין אדם לחברו,
כבני אדם הנזופין למקום.
היחידים חוזרים ומתענים עד שיצא ניסן.
יצא ניסן וירדו גשמים - סימן קללה,
שנאמר (שמואל א' יב, יז)

ב. אין שואלין את הגשמים אלא סמוך לגשמים.

אמר: 5/6

העובר לפני התבה ביום טוב האחרון של החג -
האחרון מזכיר; הראשון אינו מזכיר.
ביום טוב הראשון של פסח -
הראשון מזכיר; האחרון אינו מזכיר.

א. סדר תעניות כיצד?
מוציאין את התבה לרחובה של עיר;
ונותנין אפר מקלה על גבי התבה,
ובראש הנשיא ובראש אב בית דין;
וכל אחד ואחד נותן בראשו.
הזקן שבהן אומר לפניהן דברי כבושין:
אחינו!

עד אימתי שואלין את הגשמים?

אמר: עד שייעבר הפסח.

אמר: עד שיצא ניסן,

שנאמר (יואל ב, כג)

"וירד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון".

לא נאמר באנשי גינה:
"וירא האלהים את שקם ואת תעניתם",
אלא (יונה ג, י)

ג. בשל שה במרחשון שואלין את הגשמים.

אמר: בשבעה בו,

חמשה עשר יום אחר החג,

כדי שיגיע אחרון שבשיראל לנהר פרת.

**"וירא האלהים את מעשיהם, כי-שבו מדרךם
הרעה";**

ובקבלה הוא אומר (יואל ב, יג)

"וקרעו לבבכם ואל-בגדיכם".

ד. הגיע שבעה עשר במרחשון ולא ירדו גשמים -

התחילו היחידים מתענין של ש תעניות.

אזכלין ושותין משחשכה,

ומתרין במלאכה וברחיצה ובסיכה,

ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה.

ב. עמדו בתפלה.

מורדין לפני התבה זקן ורגיל,

ויש לו בנים וביתו ריקם,

כדי שיהא לבו שלם בתפלה.

ואומר לפניהם עשרים וארבע ברכות:

שמונה עשרה שבכל יום, ומוסיף עליהן עוד שש.

ה. הגיע ראש חדש כסלו ולא ירדו גשמים -

בית דין גוזרין של ש תעניות על הצבור;

אזכלין ושותין מבעוד יום,

ומתרין במלאכה וברחיצה ובסיכה,

ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה.

ג. ואלו הן:

זכרונות ושופרות,

"אל-ה' בצרתה לי קראתי ויענני" (תהילים קכ)

"אשא עיני אל-ההרים וגו'" (תהילים קכא)

"ממעמקים קראתיך ה'" (תהילים קל)

ו. עברו אלו ולא נענו -

בית דין גוזרין של ש תעניות אחרות על הצבור;

אזכלין ושותין מבעוד יום,

ואסורין במלאכה וברחיצה ובסיכה,

ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה,

"תפלה לעני כיי-עטף" (תהילים קב)

אָמַר: 44

לא היה צריך לומר זכרונות ושופרות,
אלא אומר תחתיך:

"רעב כיי-יהיה בארץ, דבר כיי-יהיה" וגו' (מ"א, ח,
ז)

"אשר היה דבר-ה' אל ירמיהו על-דברי

הבצרות"

(ירמיה יד),

ואומר חותמיך.

ד. על הראשונה הוא אומר:

"מי שְׁעָנָה אֶת אַבְרָהָם בְּהַר הַמּוֹרִיָּה,
הוא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה;
בְּרוּךְ אַתָּה ה' גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל."

על השנייה הוא אומר:

"מי שְׁעָנָה אֶת אַבּוֹתֵינוּ עַל יַם סוּף,
הוא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה;
בְּרוּךְ אַתָּה ה' זֹכֵר הַנְּשַׁכּוֹת."

על השלישית הוא אומר:

"מי שְׁעָנָה אֶת יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָּל,
הוא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע קוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה;
בְּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תְּרוּעָה."

על הרביעית הוא אומר:

"מי שְׁעָנָה אֶת שְׂמוּאֵל בְּמַצֵּפָה,
הוא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה;
בְּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה."

על החמישית הוא אומר:

"מי שְׁעָנָה אֶת אֱלִיהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל,
הוא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה;
בְּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה."

על הששית הוא אומר:

"מי שְׁעָנָה אֶת יוֹנָה מִמְעַי הַדָּגָה,
הוא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה;
בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַעֲוֹנָה בַּעַת צָרָה."

על השביעית הוא אומר:

"מי שְׁעָנָה אֶת דָּוִד וְאֶת שְׁלֹמֹה בְּנוֹ בִירוּשָׁלַיִם,
הוא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה;
בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַמְּרַחֵם עַל הָאָרֶץ."

ה. מעשה בימי 5 1 3/4 5 2/3 0 4 5 4
שֶׁעָבַר אֶחָד לִפְנֵי הַתְּבִיָּה וְגִמַּר אֶת הַבְּרָכָה כְּלָה,
וְלֹא עָנּוּ אַחֲרָיו "אָמֵן".

"תקעו הכהנים, תקעו!

מי שְׁעָנָה אֶת אַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה,
הוא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה.
הֲרִיעוּ בְּנֵי אֶהֱרָן, הֲרִיעוּ!

מי שְׁעָנָה אֶת אַבּוֹתֵינוּ עַל יַם סוּף,
הוא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה."

וכשָׁבָא דְבַר אֶצֶל 5 1/2, אָמְרוּ:

לא היינו נוהגין כן,
אלא בשער המזרח ובהר הבית.

ו. של ש תעניות הראשונות-

אנשי משמר מתעניין ולא משלימין;
ואנשי בית אב לא היו מתעניין כלל.

של ש שניות -

אנשי משמר מתעניין ומשלימין,
ואנשי בית אב מתעניין ולא משלימין.

שבע אחרונות -

אלו ואלו מתעניין ומשלימין;

דברי 5 1/2 5 1/2

אומרים:

של ש תעניות הראשונות -

אלו ואלו לא היו מתעניין כלל.

של ש שניות -

אנשי משמר מתעניין ולא משלימין,
ואנשי בית אב לא היו מתעניין כלל.

שבע אחרונות -

אנשי משמר מתעניין ומשלימין,

ואנשי בית אב מתעניין ולא משלימין.

ז. אנשי משמר מתרים לשנות יין בלילות,

אבל לא בימים;

ואנשי בית אב - לא ביום ולא בלילה.

אנשי משמר ואנשי מעמד אסורין מלספור ומלכבס,
ובחמישי מתרין מפני כבוד השבת.

ח. כל הכתוב במגלת תענית "דלא למספד" -

לפניו אסור, לאחריו מתר;

אומר: 5 5

לפניו ולאחריו אסור.

"דלא להתענא בהון" -

לפניו ולאחריו מתר;

אומר: 5 5

לפניו אסור, לאחריו מתר.

ט. אין גוזרין תענית על הצבור בתחלה בחמישי,

שלא להפקיע השערים;

אלא של ש תעניות הראשונות - שני וחמישי ושני,
ושל ש שניות חמישי ושני וחמישי.

אומר: 5 5

כשם שאין הראשונות בחמישי,

כך לא שניות ולא אחרונות.

י. אין גוזרין תענית על הצבור בראש חודש,

בחנכה ובפורים.

ואם התחילו - אין מפסיקין;

דברי 5 1/2 5 1/2

אמר: 5 1/2

אף על פי שאמר 5 1/2 5 1/2 אין מפסיקין,

מזדה היה שאין משלימין.

וכן תשעה באב שחל להיות בערב שבת.

א. סדר תעניות אלו האמור - ברביעה ראשונה.

אבל צמחים ששנו - מתריעין עליהם מיד.

וכן שפסקו גשמים בין גשם לגשם ארבעים יום - מתריעין עליהם מיד, מפני שהיא מפת בצרת.

ב. ירדו לצמחין, אבל לא ירדו לאילן, לאילן ולא לצמחים, לזה ולזה אבל לא לבורות לשיחין ולמערות - מתריעין עליהן מיד.

ג. וכן עיר שלא ירדו עליה גשמים, פכתוב (עמוס ד, ז) **"והמטרתי על-עיר אחת ועל-עיר אחת לא אמטיר,**

חלקה אחת תמטר" וגו', אותה העיר מתענה ומתרעת; וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות. $\text{אמר: } \text{וְעַל־עִיר אַחַת וְעַל־עִיר אַחַת לֹא אֲמַטִּיר:$ מתריעות ולא מתענות.

ד. וכן עיר שיש בה דבר או מפלת - אותה העיר מתענה ומתרעת; וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות. $\text{אמר: } \text{וְעַל־עִיר אַחַת וְעַל־עִיר אַחַת לֹא אֲמַטִּיר:$ מתריעות ולא מתענות.

איזהו דבר? עיר המוציאה חמש מאות רגלי, ויצאו ממנה של ששה מתים בשל ששה ימים זה אחר זה הרי זה דבר; פחות מכאן אין זה דבר.

ה. על אלו מתריעין בכל מקום: על השדפון ועל הי רקון, על הארבה ועל החסיל ועל חיה רעה ועל החרב. מתריעין עליה, מפני שהיא מכה מהלכת.

ו. מעשה שיירדו $\text{מִירוּשָׁלַם לְעָרֵיהֶם, וְגָזְרוּ תַעֲנִית עַל שְׁנֵרָאָה כְּמֵלָא פִי תְנֹר שְׁדָפוֹן בְּאַשְׁקָלוֹן.$ ועוד גזרו תענית, על שאכלו זאבים שני תינוקות בעבר הירדן. $\text{אמר: } \text{לֹא עַל שְׂאֵכְלוֹ אֱלָא עַל שְׁנֵרָאוֹ.$

ז. על אלו מתריעין בשבת: על עיר שהקיפוה גוים או נהר, ועל ספינה המטרפת בים. $\text{אמר: } \text{לְעִזְרָה וְלֹא לְצַעֲקָה. } \text{אמר: } \text{אֲף עַל הַדָּבָר. } \text{לֹא הוּדוּ לוֹ } \text{וְעַל־עִיר אַחַת וְעַל־עִיר אַחַת לֹא אֲמַטִּיר:$

ח. על כל צרה שלא תבא על הצבור - מתריעין עליה; חוץ מרב גשמים.

מעשה שאמרו לו $\text{אמר: } \text{וְעַל־עִיר אַחַת וְעַל־עִיר אַחַת לֹא אֲמַטִּיר:$ **"התפלל שיירדו גשמים"** אמר להם: **"צאו והכניסו תנורי פסחים, בשביל שלא ימוקו"** התפלל, ולא ירדו גשמים.

מה עשה? עג עוגה ועמד בתוכה,

ואמר לפניו: **"רבנו של עולם, בניך שמו פניהם עלי, שאני כבן בית לפניך. נשבע אני בשם הגדול, שאני זז מכאן, עד שתרחם על בניך"**.

התחילו גשמים מנטפין. אמר: **"לא כך שאלתי, אלא גשמי בורות שיחין ומערות"**. התחילו לירד בזעף. אמר: **"לא כך שאלתי, אלא גשמי רצון, ברכה ונדבה"**. ירדו כתקנן, עד שיצאו ישראל מירושלים להר הבית - מפני הגשמים.

באו ואמרו לו: **"כשם שהתפללת עליהם שיירדו, כך התפלל שילכו להן"**. אמר להן: **"צאו וראו אם נמחית אבן הטועים"**.

שלח לו $\text{אמר: } \text{וְעַל־עִיר אַחַת וְעַל־עִיר אַחַת לֹא אֲמַטִּיר:$ אלמלא $\text{אמר: } \text{וְעַל־עִיר אַחַת וְעַל־עִיר אַחַת לֹא אֲמַטִּיר:$ אתה, גוזרני עליך נדוי. אבל מה אעשה לך, שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך, כבן שהוא מתחטא על אביו ועושה לו רצונו. ועליך הכתוב **"ישמח-אביך ואמך ותגל יולדתך"**. (משלי כג, כה)

ט. היו מתענין וירדו להם גשמים קדם הנץ החמה - לא ישלימו, לאחר הנץ החמה - ישלימו. $\text{אמר: } \text{וְעַל־עִיר אַחַת וְעַל־עִיר אַחַת לֹא אֲמַטִּיר:$ קדם חצות - לא ישלימו, לאחר חצות - ישלימו.

מעשה שגזרו תענית בלוד וירדו להם גשמים קדם חצות. אמר להם $\text{אמר: } \text{וְעַל־עִיר אַחַת וְעַל־עִיר אַחַת לֹא אֲמַטִּיר:$ **"צאו ואכלו ושתו ועשו יום טוב"**. ויצאו ואכלו ושתו ועשו יום טוב, ובאו בין הערבים וקראו הלל הגדול.

א

א. בשל ששה פרקים בשנה, כהנים נושאים את כפיהן ארבע פעמים ביום - בשחרית במוסף ובמנחה ובנעילת שערים; בתעניות ובמעמדות וביום הכפורים.

ב. אלו הן המעמדות? לפי שגאמר (במדבר כה, ב)

"צו את-בני ישראל ואמרת אליהם, את-קרבני לחמי";

וכי היאך קרבנו של אדם קרב, והוא אינו עומד על גביו? התקינו $\text{אמר: } \text{וְעַל־עִיר אַחַת וְעַל־עִיר אַחַת לֹא אֲמַטִּיר:$ עשרים וארבעה משמרות; על כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלים של כהנים, של לויים ושל ישראלים. הגיע זמן המשמר לעלות, כהנים ולויים עולים לירושלים;

